

Ako se i poslije netraženja tuđih mahana i tumačenja govora na najljepši način ispostavi da je musliman uradio određeno loše djelo, onda slijedi traženje opravdanja uz lijepo mišljenje o datoj osobi. Treba imati na umu da se sud o djelima proistekao iz opštih tekstova razlikuje od suda o pojedincima koji počine dato djelo. Šejhu-l-Islam Ibn Tejmijje, rahmetullahi 'alejhi, dokazuje razdvajanje između opšteg propisa i spuštanja tog opšteg propisa na konkretnog pojedinca, hadisom koji se nalazi kod Buharije, od Omera ibn Hattaba, koji govori o tome da je bio jedan čovjek koji je nasmijavao Poslanika, sallallahu alejhi we sellem, ali ga je on bičevao zbog pijenja alkohola. I tako je jednog dana otišao kod Poslanika, sallallahu alejhi we sellem, pa je on naredio da se bičuje, a jedan čovjek reče: „Allahu ti ga učini prokletim, koliko samo radi ovo“, pa mu je rekao Poslanik, sallallahu alejhi we sellem: „Ne proklinjite ga, tako mi Allaha, ja ne znam ništa drugo osim da on voli Allaha i Njega Poslanika.“ (1) Zatim je spomenuo Ibn Tejmijje, rahmetullahi 'alejhi, na koji način dokazuje ovim hadisom razdvajanje između opšteg propisa i spuštanja tog opšteg propisa na konkretnog pojedinca, pa kaže: „Pa je Poslanik, sallallahu alejhi we sellem, zabranio da se on prokune iako je ustrajavao na pijenju alkohola, jer je volio Allaha i Poslanika, iako je Poslanik, sallallahu alejhi we sellem, prokleo desetoricu koji su u vezi sa alkoholom: „Proklet je alkohol, onaj koji toči, onaj kome se toči, ko ga pije, ko ga napaja, ko ga nosi, kome se nosi, ko ga prodaje, ko ga kupuje i ko jede tu zaradu.“ Ali, uopšteno prokletstvo ne iziskuje nužno i prokletstvo konkretne osobe, koja to djelo radi, jer može pri sebi imati nešto što sprečava da ga taj propis obuhvati.“ (2)

I kaže: „Uvijek i obavezno se mora razgraničavati između uopćenosti određenog propisa ili stava, i dovođenja nekog (pojedince ili grupe), pod okvire toga stava ili propisa. Ovo je pitanje i problematika koja je proizvela prvi razdor međ muslimanima u povijesti, i ono spada u krug kompleksnih i složenih pitanja, i tekstova Ve'ida – prijetnji i zastrašivanja. Kur'anski tekstovi koji sadrže značenja prijetnje i zastrašivanja su uopšteni, poput: "Oni koji bez ikakva prava jedu imetke siročadi – doista jedu ono što će ih u vatru dovesti; oni će u ognju goreti!" (En-Nisa': 10.), a takodjer i ostalo što je zabilježeno: „Ko počini to i to - zaslužiće to i to“, svi su oni općenitog karaktera. I oni su poput govora selefa koji su rekli: „Ko kaže to i to, on je to i to“, a zatim pojedinačnu konkretnu osobu neće stići prijetnja: zbog tewbe, ili dobrih djela koji to brišu ili iskušenja koja brišu grijeh ili šefa'atom koji je primljen.“ (3)

Zato je na nama traženje opravdanja za samu osobu, ukoliko ne poziva u dotično djelo za koje smo bez sumnje utvrdili da je kod nje prisutno i da je loše. Jedan od najdrastičnijih primjera u ovom smislu jeste sljedeći slučaj jednog od ashaba i učesnika Bedra, Hatiba bin Belte'a, koji je iz Medine poslao dopis Kurejšijama u Mekki kako se Poslanik, sallallahu 'alejhi we sellem, sprema za osvojenje Mekke, te su ashabi presreli taj dopis i saznali za slučaj. On je rekao Poslaniku, sallallahu 'alejhi we sellem, da se boji za svoju porodicu koja je u Mekki, a koja nema zaštite, te da bi možda mušrici prema njima bili blaži ukoliko bi ih on obavijestio o onome što se

spema, te da to nije uradio zbog neprijateljstva prema islamu. Omer, rahmetullahi 'alejhi, ga je odmah proglasio munafikom, ali je Poslanik, sallallahu 'alejhi we sellem, rekao: „A šta znaš Omere, možda je Allah pogledao u učesnike Bedra, pa rekao: „Radite šta hoćete, ja sam vam oprostio“.“ (4)

Zatim imamo drugi slučaj, kada je jedan beduin došao kod Poslanika, sallallahu 'alejhi we sellem, i rekao mu: „O Allahov Poslaniče, boj se Allaha“, pa reče Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi we sellem: „Zar ja nisam najpreči da se bojim Allaha?“, te je rekao Halid ibn Velid: „O Allahov Poslaniče, zar mu neću odsjeći glavu?“ Na to odgovori Poslanik, sallallahu 'alejhi we sellem: „Ne, možda klanja.“ Zatim reče Halid: „Možda klanjač kaže jezikom ono što nije u njegovom srcu.“ Reče Poslanik, sallallahu 'alejhi we sellem: „Nije mi naređeno da otvaram srca ljudi niti njihove unutrašnjosti.“ (5)

Tako vidimo da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi we sellem, i pored tako teškog djela koje može biti čak protumačeno kao izdaja, ukoliko bismo izabrali pogrešan način donošenja sudova o drugima, u ovom slučaju donio sud o njemu tražeći mu opravdanje u drugim djelima, iako je samo dotično djelo bilo nedvosmisleno loše. Iz ovog, a i mnogih drugih slučajeva iz Sunneta Poslanika, sallallahu 'alejhi we sellem, možemo izvući veličanstvena pravila u svim aspektima života, pa i poslaničku metodologiju donošenja sudova o drugima, i njegovo ophođenje prema njima. Također ovdje vidimo da Poslanik, sallallahu 'alejhi we sellem, u ovom slučaju nije presudio na osnovu spoljašnjosti čovjeka, jer to nije bilo u njegovoj koristi, već na osnovu traženja drugih opravdanja, poput neke mogućnosti da je učesnicima Bedra oprošteno, ili, u drugom slučaju, da taj čovjek možda klanja, i tome slično, iz čega možemo vidjeti da se gleda u djelu čovjeka ono u čemu će se naći opravdanje za njega, a ne da se o njemu zaključuje brzopleto sa najgorim osudama.

Gledanje spoljašnjosti ukoliko je to u korist čovjeka

Vidjeli smo kako je Poslanik, sallallahu 'alejhi we sellem, gledao u opravdanja nekih ljudi, koje bi, prema spoljašnjosti njihovog djela, osudio veoma žestoko. Ali, spoljašnjost djela je gledao samo kada je to bilo u korist čovjeka, kao na primjer slučaj Usame ibn Zejda, koji je ubio jednog čovjeka pošto je izgovorio šehadet. Radi se o sljedećem slučaju:

Bilježi Muslim u Sahihu da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi we sellem poslao vojsku na jedan mušrički narod, vojske su se srele, pa je jedan mušrik ubijao muslimane, a Usame ibn Zejd, radaijallahu 'anhu, je čekao da bude neoprezan pa da ga ubije. Međutim, kada je Usame podigao sablju ka njemu, ovaj mušrik je izgovorio La ilahe illallah, ali ga je Usame svakako ubio. Kada je to došlo do Poslanika, sallallahu 'alejhi we sellem, on je rekao: „Zašto si ga ubio?“ On reče: „Allahov Poslaniče, on je izvršio pokolj nad muslimanima, pa je ubio toga i toga“, spomenuvši

mu grupu ubijenih, „i ja sam navalio na njega, pa kada je ugledao sablju, izgovorio je la ilahe illallah.“

„Zar si ga ubio?!“, reče Poslanik, sallallahu ‘alejhi we sellem „Da“, odgovori Usume. „Kako ćeš se postaviti naspram La ilahe illallah, kada dođe na Sudnjem Danu?“, upita Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi we sellem „Allahov Poslaniče“, reče on, „Moli Allaha da mi oprost.“ „Kako ćeš se postaviti naspram La ilahe illallah, kada dođe na Sudnjem Danu?“, upita Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi we sellem Ponavljao je to: „Kako ćeš se postaviti naspram La ilahe illallah, kada dođe na Sudnjem Danu?“...

Iz ovog slučaja vidimo da je Usume ibn Zejd, radijallahu ‘ahu, donio sasvim prirodan zaključak, shodno situaciji koja je bila u toku, a to je situacija u kojoj se mušrik uplašio za svoj život pa je izgovorio šehadet, i velike su bile šanse da je to izgovorio samo da bi sebi sačuvao život, ali je postojala ipak neka šansa da je to izgovorio sa ubjeđenjem, pa je Poslanik, sallallahu ‘alejhi we sellem, zanemario cijelu situaciju koja je ukazivala na negativan zaključak o toj osobi, i uzeo u obzir onu činjenicu koja je bila u korist tog čovjeka jer je značila mogućnost da je taj čovjek stvarno postao musliman i time zaštitio svoj život i čast, pa se ljutito obradio Usami zbog onoga što je učinio. Jednostavno, iz ovakvih slučajeva i samih propisa šerijata možemo vidjeti da je cilj šerijata zaštita ljudskih časti i života, i traženje opravdanja koliko god je to moguće, a ne istraživanje njihovih mahana i manjkavosti, i traženje negativnosti. U prethodne dvije tačke smo mogli primijetiti kako Poslanik, sallallahu ‘alejhi we sellem, u prvom slučaju nije donio zaključak na osnovu spoljašnjosti djela navedenih ličnosti, već je išao ka nečemu što nije očevidno, i za šta postoji mogućnost koja bi im sačuvala čast i život, te je postupio shodno toj mogućnosti, jer je to bilo u korist tih osoba, dok u drugom slučaju jeste donio zaključak na osnovu spoljašnjosti djela, i nije išao ka onome što nije spoljašnost tog djela, (izgovaranja šehadeta) makar postojale jake indicije da nije bio iskren, jer je u tom slučaju to značilo da, ukoliko ne bi postupio po spoljašnosti tog djela koje mu garantuje sačuvanost života i časti, njegov život ne bi bio vrijedan i Poslanik, sallallahu ‘alejhi we sellem, ne bi tako žestoko ukorio Usamu ibn Zejda.

Još očitiji primjer primjene ovog pravila od strane Poslanika, sallallahu ‘alejhi we sellem, jeste sljedeće:

Bilježi Buharija u svom Sahihu, u Knjizi o braku, poglavlje Da li je ženi dozvoljeno da prva zatraži brak, hadis u kome se kaže da je po objavi ajeta: „Možeš zanemariti one među njima koje hoćeš“ (6), A’iša, radijallahu anha., rekla: „Allahov Poslaniče, smatram da tvoj Gospodar objavljuje prema tvom hiru.“

Ove riječi ako bismo shvatili u njihovom spoljašnjem značenju, bile bi jasan kufr i uvreda i za Allaha i za Njegovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi we sellem Međutim,

Poslanik, sallallahu 'alejhi we sellem, je nije ukorio, jer ona tim riječima nije htjela njihovo bukvalno značenje, već je htjela reći, kako kaže Ibn Hadžer: „Prema tvom zadovoljstvu“, ali se iz prevelike ljubavi i ljubomore prema Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi we sellem, pogrešno izrazila. To je samo još jedan primjer više, a koji je samo kap u moru sličnih primjera, koji nam ukazuje na to kakav je bio Sunnet Poslanika, sallallahu 'alejhi we sellem, kada je u pitanju tumačenje tuđih riječi, traženje opravdanja, netraženje mahana, uzimanje spoljašnjeg značenja riječi kada je to u korist čovjeka, ali metaforičnog ili nekog drugog značenja ili bi to tumačio kao grešku u izražavanju, ukoliko bi bukvalno značenje vodilo osudi tog čovjeka bilo na grijeh ili na kufr ili na ubistvo i tome slično. Tako pogledajmo u primjere u kojima prihvatanje spoljašnjeg značenja nečijih riječi biva u korist čovjeka, i uporedimo ih sa primjerima u kojima mu to ne ide u korist, i vidjećemo da je Poslanik, sallallahu 'alejhi we sellem, birao upravo ono što je milost prema ljudima, a ne ono što je samo hladna pravda bez milosti. Da je Allah prema nama samo pravedan a ne i milostiv, doista bismo odavno bili uništeni.

Poslanikov, sallallahu 'alejhi we sellem, način traženja opravdanja ljudima, pogotovo ako će to sačuvati nečiju čast i život, je jasno izražen u njegovom životopisu, za šta će kasnije biti još primjera. Na nama je da se zapitamo da li postupamo suprotno praksi Poslanika, sallallahu 'alejhi we sellem, ili selektivno primjenjujemo njegov sunnet.

Bolje je krivog osloboditi nego nevinog kazniti

O ovom pravilu dovoljno govori prethodno navedeni slučaj, jer je u tom slučaju postojala velika mogućnost, shodno situaciji i okolnostima, da je ubijeni čovjek lažno izgovorio šehadet, da bi sebe zaštitio, ali je također postojala i određena mogućnost da je izgovorio iskreno, i da je postao musliman, te je šteta prouzrokovana ubistvom muslimana daleko veća od ostavljanja mušrika u životu. Tj. gore je ubiti onog ko to nije zaslužio, nego ne ubiti onoga ko to jeste zaslužio. Zato je obaveza muslimanu tražiti makar i trun opravdanja da se ne kazni, pogotovo ako su kazne drastične, poput smrti ili gubitka dijela tijela, i kaznu izvršiti tek ukoliko nije nikako moguće naći mu opravdanje da se ne kazni i ukoliko ne postoji nikakva sumnja u donošenju suda o konkretnoj osobi.

Bilježi Tirmizi hadis: „Odbijajte kazne od muslimana koliko možete, pa ako ima ikakav način da mu se nađe izlaz, nađite mu izlaz, jer je doista bolje da imam greškom oprost, nego da greškom kazni.“ (7)

Objektivnost

Navešćemo nekoliko primjera pravičnosti i objektivnosti Šejhu-l-islama Ibn Tejmije

po pitanju onih kod kojih se nađu neka loša djela ili novotarije:

1: Kaže Šejhul-Islam Ibn Tejmije, rahmetullahi 'alejhi: „Svako ko je vjernik u ono sa čim je došao Muhammed, sallallahu 'alejhi we sellem, je bolji od svakog onog ko u to ne vjeruje, makar u tom vjerniku uz to bila neka vrsta novotarije, bilo da je to novotarija Haridžija, Šiija, Murdžija ili Kaderija ili drugog mimo njih. Doista su Jevreji i Kršćani nevjernici nevjerstvom koje je nužno poznato u islamu, a novotar, ako smatra da slijedi Poslanika, sallallahu 'alejhi we sellem, a ne da mu se suprotstavlja nije nevjernik, a ako bismo i zamislili da učini djelo kufra, njegov kufr nije poput kufra onoga koji Poslanika, sallallahu 'alejhi we sellem, utjeruje u laž.“ (8)

2: I kaže, bivajući objektivan i ne svrstavajući sve u „isti koš“: „Od novotara ima onih koji kod sebe imaju iman i unutarnji i spoljašnji, ali ima pri sebi neznanje, ili pak nepravdu, pa pogriješi to što pogriješi od Sunneta, tako da taj nije nevjenik, niti munafik. Zatim, nekada će u njemu biti neprijateljstva i nepravde pa da bude griješnik ili Allahu nepokoran, a nekada će biti onaj koji griješi zbog pogrešnog razumijevanja, pa će mu greška biti oproštena, a nekada će biti uz njega i imana i bogobojažnosti, pa će biti Allahov štićenik shodno svome imanu i bogobojažnosti.“ (9)

3: I kaže Šejhul-Islam, po pitanju sufija: „Ljudi se spore o njihovom usmjerenju. Neki odbacuju sufije i tesawwuf smatrajući da su novatori koji su odstupili od Sunneta. Takve ocjene koje su prenijeli neki imami poznate su i u tome su im se priključile skupine pravnika i teologa. Jedna skupina ide u drugu krajnost, smatrajući da su sufije najbolji i najsavršeniji ljudi nakon vjerovjesnika. Nijedan od ta dva stava nije ispravan. Ispravno je reći: Sufije, kako to čine i drugi, trude se u pokornosti Allahu Uzvišenom. Tako među njima ima onih koji svojim zalaganjem prednjače po blizini Allahu dž.š, ima i onih koji su osrednji, ali su na pravoj strani. Obje skupine rade i ponekad pogriješe. Među sufijama ima i grešnika koji se kaju ili ne kaju. Neki njihovi pripadnici sami sebi nepravdu čine i neposlušni su Gospodaru svome. Njima se pripisuju i pojedine skupine novotora i otpadnika. Međutim, stručnjaci (muhaqqiqūn) tesawwufa ih ne smatraju svojim, kao što je na primjer El-Hallādž kojeg je većina šejhova Tariqa (duhovnog puta) osudila i odvojila od svog pravca, poput imama El-Džunejda i drugih.“ (10)

Zatim govori riječi hvale o šejhovima tesawwufa koji su bili na ispravnom putu, iako se zna da su mnogi od njih imali neke novotarije pri sebi, pa kaže:

„Ispravnost među sljedbenicima Puta – kao što je većina ranih Šejhova (šujûhus-selef), kao što su Fudajl ibn 'Ijâd, Ibrâhîm ibn Edhem, Sulejman Ed-Darrani, Ma'rûf el-Kerhî, es-Sirrî es-Sekatî, el-Džunejd ibn Muhammed i drugi rani učitelji, kao i Šejh Abdu-l-qâdir (Džejlani), Šejh Hammâd, Šejh Ebul Bejân i drugi kasniji učitelji – ne dozvoljavaju sljedbenicima Puta, čak i kada ta osoba lebdi u zraku ili hoda po vodi,

da se udalje od Božanske zakonske naredbe i zabrane, već je takav obavezan da radi naređeno i ostavi zabranjeno do smrti, i ovo je istina na kojoj je Kur'an, Sunnet i konsenzus selefa. Što se tiče (sure): 'Reci: „O nevjernici“' (Sura El-Kafirun), ona sadrži praktični tewhid želje, a to je iskreno ispovijedanje vjere Allahu željom i težnjom, i to je ono o čemu uglavnom govore sufijski šejhovi.“ (11)

I kaže za šejha Abdulkadira Džejlanija, kojeg je inače puno cijenio i volio, iako je zastupao neke fikhske novotarije (12): „Što se tiče imama sufija i poznatih starih šejhova, poput Džunejda ibn Muhammeda i njegovih sljedbenika, i poput šejha Abdulqadira i njemu sličnih, pa ovi su od ljudi koji se najviše pridržavaju naredbe i zabrane (šerijata).“ (13)

4: I kaže Šejhul-Islam, govoreći objektivno o zaslugama novotara u širenju islama: „Mnogi novotari, od Rafidija i Džehmija i drugih mimo njih, su otišli u nevjerničke gradove, pa je njihovim sebebom puno ljudi primilo islam, i okoristili su se time, te su postali muslimani novotari, što je bolje nego da budu nevjernici.“ (14)

5: I kaže Šejhul-Islam, primjenjujući u praksi čiste islamske principe objektivnosti i pravde, gdje pokazuje njegovo djelovanje nije radi sebe i svojeg nefsa, već radi Allaha i Njegovog zadovoljstva: „Ja sam širokogrudan prema onome ko se sa mnom razilazi, pa makar prešao Allahove granice poglašavajući me nevjernikom ili grijешnikom ili potvarajući me, ili bivajući džahilijetski pristrasan. Ja neću preći Allahove granice po pitanju njega, već ću biti precizan u onome što kažem i radim, mjereći to vagom pravde, usklađujući to sa Knjigom koju je Allah objavio i učinio je uputom ljudima i sudijom u onome u čemu se razidu.“ (15)

6: I kaže po pitanju nekih dobrih učenjaka pri kojima su se našle neke novotarije, stajući u njihovu odbranu i spominjući njihove dobre strane, tražeći im opravdanje, pa prenosi govor jednog učenjaka o učenjaku Ebu Zerru El-Hereviju, gdje taj učenjak kaže: „Allah prokleo Ebu Zerra El-Herevija, on je prvi ko je uveo apologetiku ('ilmul-kelam) u Harem, i prvi ko ju je proširio među zapadnjacima“, pa na to Šejhul-Islam daje svoju opasku, te kaže: „Ebu Zerr je od onih koji imaju znanje, pobožnost, poznavanje hadisa i Sunneta, njegovu ustrajnost u prenošenju rivajeta Buharije od svoja tri šejha, i druge lijepe osobine i fadilete po kojima je bio poznat.“ (16) Time Šejhul-Islam biva krajnje objektivan, ne dozvoljavajući da se na ljude gleda crno-bijelo i da se sav njihov hajr zaboravi zbog nekih manjkavosti i grešaka koje su pri njima.

Zatim pokušava da nađe opravdanje Ebu Zerru i njemu sličnim, poput El-Badžija, Ebu Dža'fera Es-Semnanija, pa kaže: „Od ovih ljudi nema neko a da u islamu nema pohvalnih napora, lijepih ispravnih djela, i odgovore mnogim sljedbenicima novotarija i ateizma, i pomaganje mnogim sljedbenicima Sunneta i Dina, što nije skriveno onome ko zna njihovo stanje, i ko o njima govori sa znanjem,

istinoljubivošću, pravdom i objektivnošću...” i kaže da od ljudi ima onih: „koji ih veličaju zbog njihovih vrлина i fadileta, i onih koji ih kude zbog onoga što se našlo u njihovom govoru od novotarija i zablude, a sredina je najbolja u svemu.” (17)

7: I nalazimo ovu objektivnost kada Ibnul Qajjim, učenik Ibn Tejmije, opravdava sufijskog autoriteta Ebu Jezida Bajazida Bistamija koji je rekao „U mom džubetu nema ništa osim Allaha“, i „Slava meni, kako sam veličanstven“, govoreći da je on bio pijan od ljubavi prema Allahu s.w.t., u stanju transa, koliko je utonuo u ljubav prema Allahu i spoznaju Allaha Uzvišenog. Pa kaže: „Kad se ovakvom čovjeku vrati njegov razum, uvidi da je griješio u ovome. Istine valja razgraničiti; Gospodar je Gospodar, a čovjek je čovjek. Stvoritelj nije isto što i stvoreno, nema u Njegovim stvorenjima nista od Njegovog Zata (Bića) niti u Njegovom Zatu (Biću) ima išta od stvorenja. Međutim, u stanju opijenosti, brisanja (ukidanja samoga sebe u svojoj svijesti) i iščeznuća ova se razgraničenost ukida. U takvom stanju čovjek izgovara ono se što prenosi da je rekao Ebu Jezid (Bajazid El Bistami) ‘Slava meni’ ili ‘Pod mojim džubetom nema ništa osim Allaha’ i slične iskaze, zbog kojih bi čovjek, kad bi ih izgovorio u svjesnom stanju, odmah postao kjaḡfir. Ali, kada se izgubi moć rasuđivanja i osjećanja, od takvih ljudi dižu se pera i ne može im se zamjeriti.” (18)

Pa kaže Ibnul-Qajjim, rahmetullahi ‘alejhi: „Ove ekstatične izjave su bile fitna za dvije skupine ljudi:

- Jedna skupina je bila zaslijepljena te nije vidjela lijepe osobine ovih ljudi, nježnost njihovih duša i istinoljubivost u njihovom ponašanju, pa su ih odbacili, i žestoko odbili, te su stekli ružno mišljenje o njima generalno, i ovo je nepravda i pretjerivanje, jer kada bi se svako ko pogriješi i (u nečemu) skrene odbacivao u potpunosti, i poništavale se njegove dobre osobine, poništile bi se nauke i zanati.
- Druga skupina ljudi, koja je bila zaslijepljena onim što su vidjeli vrlinama ovih ljudi, čistoćom njihovog srca, ispravnošću njihovih odluka, ljepotom njihovog ponašanja, te nisu vidjeli mahane i manjkavosti njihovih ekstatičnih izjava, pa su to smatrali lijepim, te su to prihvatili i potpomogli, i ovi su također prešli granicu i pretjerali.” (19)

I pošto je objasnio grešku ove dvije skupine, kaže: „I treća skupina, a to su sljedbenici pravde i objektivnosti, koji su svemu dali njegovo pravo, i sve stavili na svoje mjesto, pa nisu onome što je bolesno i pogrešno presudili da je dobro i ispravno, niti su onome što je dobro i ispravno presudili da je bolesno i pogrešno, već su prihvatili ono što se prihvata, a odbili ono što se odbija.” I kaže: „Za ove i njima slične ekstatične izjave nadati se je oprostu zbog mnogobrojnosti dobrih djela, i da će ih nadvladati potpunost istinoljubivosti i ispravnost ponašanja, snaga iskrenosti i čisti tewhid, a ne sadrži nepogriješivost niko od ljudi poslije Poslanika, sallallahu ‘alejhi we sellem” (20)

8: Od primjera objektivnosti Šejhul-Islama jeste i njegov govor o Qadi Ebu Beku El-Baqillaniju (21), koji je smatrao da je Kur'an stvoren, pa je Ebu Hamid El-Isfara'ini govorio loše o Baqillaniju, bivajući žestok, te je zabranjivao svojim učenicima da kod njega ulaze i govorio im: „O sinko moj, do mene je došla vijest da ti ulaziš kod ovog čovjeka, Baqillanija, pa se pričuvaj njega, doista je on novotar koji poziva ljude u zabludu, a ako nećeš tako, onda nemoj dolaziti na moje sijelo!“

Zatim Ibn Tejmijje, rahmetullahi 'alejhi, daje svoju opasku, pa kaže: „A ovo što je prenešeno o odgovaranju Ebu Hamida i drugih mimo njega Qadi Ebu Bekru El-Baqillaniju, to je uzrokom ove osnove (22), iako je pri njemu bilo od veličanstvenih fadileta i mnogobrojnih vrlina, i odgovora otpadnicima, ateistima i novotarima, da čak nema niko ko se pripisuje Ibn Kullabu i Eš'ariju, a da ima ljepše knjige i djela.“ (23)

Učenjaci Ehli Sunneta su uvijek bili objektivni prema svima, ne samo prema onima koji u osnovi bili muslimani i ispoljavali obilježja islama, već i prema onima koji su u osnovi bili nevjenici, i nisu ih sve svrstavali u istu gupu niti su im dodavali na to više nego što već jeste. Tako su radili i sa onima koji su u osnovi bili muslimani, kao i sa onima koji su bili u osnovi nevjernici i mnogobošci, ili pak panteisti, inkarnisti ili pripadnici neke druge nevjerničke sekte. Nisu ih svrstavali u isti koš, makar bili i nevjernici, što ćemo vidjeti, a kamoli kada su u osnovi muslimani. (24)

Tako vidimo da su ovi autoriteti, koji su bili istinski učenjaci Ehli Sunneta, koristili poslaničku metodologiju pri donošenju suda o drugima, gledajući njihove pozitivne strane, bivajući pravedni, pogotovo kada su u pitanju učenjaci, makar pogriješili i u vjerovanju, i da nisu zbog nečeg lošeg pri nekoj osobi odbacivali ono dobro pri njemu, kao i to da nisu nekog odbacivali i kudili uopšteno, dok bi god ono u čemu je pogodio ili što je kod njega hajr, bilo mnogobrojnije od onoga što je pogriješio i da nisu zaboravljali zbog nečijih novotarija na dobre strane tih ljudi, već su te dobre strane isticali i nisu dopuštali da se zanemare. Generalno su kudili samo one ličnosti za koje se zna da je većina njihovog puta izgrađena na slijeđenju pohtjeva i novotarija, i koji su tome pozivali i na tom putu se borili, sa većinom negativnih osobina koje se inače nalaze kod novotara. O tome će kasnije doći detaljniji govor, kao i o principima ophođenja prema raznim vrstama ljudi kod kojih se nađu neke novotarija i grijesi, kao i o ciljevima tog ophođenja.

Bilješke i napomene:

1-Vidjeti: Sahihu-l-Buhari, 8/284.

2-Vidjeti: Medžmu'ul-Fetava, 3/229.

3-Muttefequn alejhi.

4-Radi se o slučaju kada je jedan beduin došao kod Poslanika, sallallahu 'alejhi we sellem, i rekao mu: „O Allahov Poslaniče, boj se Allaha“, pa reče Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi we sellem: „Zar ja nisam najpreči da se bojim Allaha?“, te je rekao Halid ibn Velid: „O Allahov Poslaniče, zar mu neću odsjeći glavu?“ Na to odgovori Poslanik, sallallahu 'alejhi we sellem: „Ne, možda klanja.“ Zatim reče Halid: „Možda klanjač kaže jezikom ono što nije u njegovom srcu.“ Reče Poslanik, sallallahu 'alejhi we sellem: „Nije mi naredjeno da otvaram srca ljudi niti njihove unutrašnjosti.“ Hadis bilježi Ibn Hibban u Sahihu, br. 25. i Ebu Ja'la u svom Musnedu, džuz 2., musned Ebu Se'ida El-Hudrija, hadis br. 1163.

5-El-Ahzab, 51.

6-Sunenut-Tirmizi, 2/439., i Džamiul-usul, 3/603., sa vjerodostojnim senedom.

7-Vidjeti: Medžmu'ul-fetawa, 35/201., Darul-wefa', 2005.

8-Vidjeti: Isto, 3/353.

9-Vidjeti: Isto 11/18.

10-Vidjeti: Isto, 10/517.

11-To se može uočiti u svom poznatom djelu Gunja u poglavlju o vrijednostima nekih vremena, poput dobrih noći, zatim nekim zikrova i tome slično.

12-Vidjeti: Isto, 8/369.

13-Vidjeti: Isto, 13/97.

14-Vidjeti: Isto, 3/245.

15-Vidjeti: Der'u te'arudi-l-'aqli we-n-naqli, 2/101.

16-Vidjeti: Isto, 2/102.

17-Vidjeti: Medaridzus-Salikin, 1/204.

18-Vidjeti: Medaridžu-s-salikin, 2/39.

19-Vidjeti: Medaridžu-s-salikin, 2/39.

20-El-Bāqillānī, Muhammed ibnu-t-Tajjib ibn Muhammed ibn Dža'fer El-Bāqillānī, spada među istaknute aktere eš'arijske kelamske škole. S njim se završava prednjačenje eš'arija, i znalački je donosio pravna rješenja i bio vrlo vešt sagovornik. 'Adudu-d-dewla ga je poslao grčkom kralju kao ambasador u Kostantinopolju, gdje je, u prisustvu kralja, vodio rasprave sa kršćanskim učenjacima. Vidjeti: El-Hatīb El-Bagdādī, Tārīhu Bagdād, 5/379., Tārīhu Bagdad Mektebetu-s-selefija, El-Medina El-Munewwera; Ez-Ziriklī, El-E'lām, 6/176., drugo izdanje, Dāru-l-'ilmi li-l-melājīn, Bejrut, 1997.

21-Tj. ovo Ibn Tejmijje, rahmetullahi 'alejhi, navodi kao primjer u toku svog govora slučaju kada je nekom zbog vidjenja nečije novotarije bilo skriveno vidjenje njegovih dobrih strana, i njegovih vrlina.

22-Vidjeti: Der'u te'arudi-l-'aqli we-n-naqli, 2/92-100.

23-Tako na primjer, Ibn Tejmijje, rahmetullahi 'alejhi, dok govori o nevjeničkim sektama koje smatraju da se Allah utjelovio u stvorenja, i da je postojanje stvorenja

ustvari postojanje Stvoritelja, što je gori govor od govora kršćana i jevreja, razdvaja među njima, pa kaže za Ibn 'Arebija: „Ali Ibn 'Arebi je najbliži od njih islamu, i ima bolji govor od njih na mnogo mjesta...” (Vidjeti: Ibn Tejmijje, Medžmu'u-l-fetaawaa, 2/470., Daru-l-wefaa', 2005.) Ovo iako Iz ovoga se lahko uočava razlog zašto je za njih generalno Ibn Tejmijje, rahmetullahi 'alejhi, govorio da su gori od Jevreja i kršćana, jer sva njihova druga djela i govori ukazuju da žele baš ono najgore značenje, ali i pored toga je bio objektivan i nije ih stavljao u isti koš, što ukazuje na njegovu naučnu profesionalnost, da je bio istinski učenjak, a nikako neki zadržiti pristrasnik koji na sve gleda samo crno-bijelo. Njegovu objektivnost ćemo vidjeti primjenjenu i u nastavku.